

Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (kolmas koda)

6. detsember 2012*

Võrdne kohtlemine töö saamisel ja kutsealale pääsemisel — Siseriiklikud õigusnormid —
Ametnikele haiguse korral makstav hüvitis — Direktiiv 2000/78/EÜ — Artikkel 3 — Kohaldamisala —
Mõiste „tasu”

Liidetud kohtuasjades C-124/11, C-125/11 ja C-143/11,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Bundesverwaltungsgerichti (Saksamaa) 28. oktoobri 2010. aasta otsustega esitatud eelotsusetaotlused, mis saabusid Euroopa Kohtusse 9. ja 24. märtsil 2011, menetlustes

Bundesrepublik Deutschland

versus

Karen Dittrich (C-124/11),

Bundesrepublik Deutschland,

versus

Robert Klinke (C-125/11),

ning

Jörg-Detlef Müller

versus

Bundesrepublik Deutschland (C-143/11),

EUROOPA KOHUS (kolmas koda),

koosseisus: K. Lenaerts kolmanda koja presidendi ülesannetes, kohtunikud E. Juhász, G. Arestis, T. von Danwitz ja D. Šváby (ettekandja),

kohtujurist: P. Cruz Villalón,

kohtusekretär: ametnik K. Malaček,

arvestades kirjalikus menetluses ja 3. mai 2012. aasta kohtuistungil esitatut,

* Kohtumenetluse keel: saksa.

arvestades seisukohti, mille esitasid:

- K. Ditttrich, R. Klinke ja J.-D. Müller, esindaja: *Rechtsanwalt* D. Siegfried,
- Saksamaa valitsus, esindaja: M. Dohmen,
- Euroopa Komisjon, esindajad: J. Enegren ja S. Grünheid,

olles 28. juuni 2012. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

otsuse

- 1 Eelotsusetaotlused käsitlevad nõukogu 27. novembri 2000. aasta direktiivi 2000/78/EÜ, millega kehtestatakse üldine raamistik võrdseks kohtlemiseks töö saamisel ja kutsealale pääsemisel (EÜT L 303, lk 16; ELT eriväljaanne 05/04, lk 79), tõlgendamist.
- 2 Eelotsusetaotlused on esitatud föderaalametnike ja Bundesrepublik Deutschlandi vahelistes kohtuvaidlustes seoses registreeritud kooselu partneri ravikulude hüvitamisega või registreeritud kooselu partneri arvessevõtmisega föderaalametnikele haiguse korral makstava hüvitise puhul (edaspidi „vaidlusalune hüvitis”).

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

- 3 Direktiivi 2000/78 põhjendus 13 on sõnastatud järgmiselt:

„Käesolevat direktiivi ei kohaldata sotsiaalkindlustuse ja sotsiaalkaitse kavade suhtes, millega antavaid soodustusi ei loeta tuluks selles tähenduses, mis mõistele on antud EÜ asutamislepingu artikli 141 kohaldamisel, ega ühegi riigi poolt eraldatud summa suhtes, mille eesmärk on tööle pääsemise võimaldamine või tööhõive säilitamine.”

- 4 Direktiivi 2000/78 artikkel 1 sätestab:

„Käesoleva direktiivi eesmärk on kehtestada üldine raamistik, et võidelda usutunnistuse või veendumuste, puude, vanuse või seksuaalse sättumuse alusel diskrimineerimise vastu töö saamisel ja kutsealale pääsemisel ning tagada liikmesriikides võrdse kohtlemise põhimõtte rakendamine.”

- 5 Direktiivi 2000/78 artikkel 2 sätestab:

„1. Käesoleva direktiivi kohaldamisel tähendab „võrdse kohtlemise põhimõte”, et ei esine otsest ega kaudset diskrimineerimist ühelgi artiklis 1 nimetatud põhjusel.

2. Lõike 1 kohaldamisel:

- a) peetakse otseseks diskrimineerimiseks seda, kui ükskõik millisel artiklis 1 nimetatud põhjusel koheldakse ühte inimest halvemini, kui on koheldud, koheldakse või võidakse kohelda teist inimest samalaadses olukorras;

[...]”.

6 Direktiivi 2000/78 artiklis 3 on direktiivi reguleerimisala määratletud järgmiselt:

„1. Ühendusele antud pädevuse piires kohaldatakse käesolevat direktiivi kõikide isikute suhtes nii avalikus kui ka erasektoris, sealhulgas avalik-õiguslike isikute suhtes, kui kõne all on:

[...]

c) töö saamise ja töö tingimused, kaasa arvatud töölt vabastamine ja töötasu;

[...]

3. Käesolevat direktiivi ei kohaldata mingite riigiabi- või samalaadsetest kavadest, kaasa arvatud riigi sotsiaalkindlustus- või sotsiaalkaitsekavadest tehtavate maksete suhtes.

[...]”

Saksa õigus

Registreeritud kooselu seadus

7 16. veebruari 2001. aasta registreeritud kooselu seaduse (Gesetz über die Eingetragene Lebenspartnerschaft, *BGBI.* I, lk 266), viimati muudetud 6. juuli 2009. aasta seaduse §-ga 7 (*BGBI.* I, lk 1696) (edaspidi „LPartG”), § 1 lõige 1 sätestab:

„Kaks samast soost isikut registreerivad kooselu, tehes isiklikult ja mõlema poole juuresolekul perekonnaseisuameti ametnikule avalduse oma soovist alustada kooselu. Avaldusi ei ole võimalik teha tingimuslikult ega kindlaksmääratud tähtajaks.”

8 LPartG § 5 „Kohustus partnerlussuhet üleval pidada” sätestab:

„Kooselupartnerid on vastastikku kohustatud partnerlussuhet kohaselt üleval pidama. [...]”

Föderaalametnike hüvitisi käsitlevad siseriiklikud õigusnormid

9 Föderaalametnike õigus kulude hüvitamisele haiguse, hooldusvajaduse või sünnituse korral on ette nähtud Saksa seaduses föderaalametnike kohta (Bundesbeamtengesetz, edaspidi „BBG”).

10 Põhikohtuasja kaebajate hüvitistaotluste esitamise ajal kehtinud redaktsioonis oli BBG § 80 sõnastatud järgmiselt:

„(1) Hüvitist saavad:

1) ametnikud, kellel on õigus saada palka või kes on lapsehoolduspuhkusel,

2) pensionärid, kellel on õigus pensionile,

[...].

Samuti hüvitatakse õigustatud isiku abikaasa kulud, kui tal puudub majanduslikku sõltumatust võimaldav sissetulek, ning selliste ülalpeetavate laste kulud, keda võetakse arvesse seoses ametnike palgaseaduse (Bundesbesoldungsgesetz) alusel makstavate peretoetustega. [...]

(2) Üldreeglina kuuluvad hüvitamisele üksnes vajalikud ja majanduslikult põhjendatud kulud:

1) haiguse ja hooldusvajaduse korral,

[...]

3. Hüvitatakse vähemalt 50% hüvitiskõlblikest kuludest. [...]

4. Liitvabariigi siseministeerium sätestab [...] määrusega üksikasjaliku hüvitamiskorra [...].”

11 Kuni 13. veebruarini 2009, mil jõustus föderaal määrus kulude hüvitamise kohta ametnikele haiguse, hooldusvajaduse või sünnituse korral (Verordnung über Beihilfe in Krankheits-, Pflege- und Geburtsfällen (Bundesbeihilfeverordnung), *BGBI.* I lk 326, edaspidi „BBhV”), reguleerisid niisugustel juhtudel kulude hüvitamist üldised halduseeskirjad kulude hüvitamise kohta haiguse, hooldusvajaduse või sünnituse korral (Allgemeine Verwaltungsvorschrift für Beihilfen in Krankheits-, Pflege- und Geburtsfällen (Beihilfenvorschriften), edaspidi „BhV”).

12 BhV tühistati seaduse reservatsiooni rikkumise tõttu, kuid jäi siiski kohaldatavaks kuludele, mis tekkisid enne 14. veebruari 2009, mil jõustus BBhV. BhV § 3 kohaselt kuuluvad õigustatud isiku hüvitist saama õigustatud pereliikmete hulka abikaasa ja ülalpeetavad lapsed, kuid nende hulka ei kuulu tema registreeritud kooselu partner.

13 BBhV § 1 sätestab:

„Käesolev määrus reguleerib seaduses ettenähtud juhtudel kulude hüvitamist. See täiendab isiklikku tervisekindlustust, mis tuleb üldreeglina tasuda jooksvast palgast.”

14 BBhV § 2 on sõnastatud järgmiselt:

„Hüvitist saama õigustatud isikud

(1) Kui lõigetest 2–5 ei tulene teisiti, on õigus hüvitisele igal isikul, kes on meditsiiniteenuse kuupäeval

1) ametnik,

2) ametnikupensioni saaja või

3) endine ametnik.

(2) Veel on hüvitise saamise eelduseks see, et õigustatud isikul oleks õigus palgale, praktikatasule, pensionile, üleminekutasule, lesepensionile, orvupensionile [...] või üleminekutoetusele. Hüvitise saamise õigust ei mõjuta palgata puhkus eripuhkuste määruse (Sonderurlaubsverordnung) alusel, tingimusel et see puhkus ei kesta kauem kui üks kuu.

[...]”

15 BBhV § 4, milles on täpsustatud hüvitist saada võivad pereliikmed, sätestab:

„Õigustatud isiku abikaasal on õigus kulude hüvitamisele, kui tema kogusissetulek ei ületa [...] 17 000 eurot.

[...]”

16 BBhV § 46 „Hüvitise arvutamine” sätestab:

„(1) Kulude hüvitamine toimub sellisel viisil, et hüvitatakse protsentuaalne osa (hüvitamismäär) hüvitiskõlblikest kuludest, mida õigustatud isik ja tema arvessevõetavad pereliikmed on kandnud. [...]

(2) Kui lõikest 3 ei tulene teisiti, on hüvitamismäär:

- 1) õigustatud isiku puhul 50%,
- 2) pensionisaajate (v.a orvud) puhul 70%,
- 3) arvessevõetava abikaasa puhul 70% ning
- 4) arvessevõetavate laste ja orbude puhul 80%.

(3) Kui õigustatud isiku ülalpidamisel on kaks või enam last, on tema hüvitamismäär 70%. [...]

17 BBG § 80 lõike 1 kolmandat lauset muudeti 14. novembri 2011. aasta seadusega (*BGBI. I*, lk 2219) tagasiulatavalt alates 1. jaanuarist 2009 ning sellest ajast saadik on registreeritud kooselu partnerid arvatud vaidlusalust hüvitist saama õigustatud isikute pereliikmete hulka. Vastavalt on ka BBhV § 4 lõiget 1 ja § 46 lõike 2 punkti 3 muudetud tagasiulatavalt alates 14. veebruarist 2009.

Põhikohtuasjad ja eelotsuse küsimus

18 Põhikohtuasja kaebajad kohtuasjades C-124/11 ja C-125/11, kes on föderaalametnikud, esitasid Bundesrepublik Deutschlandile rahuldamata jäetud taotluse hüvitada ravikulud, mida 2004. aasta detsembris ja 2005. aasta novembris olid kandnud nende registreeritud kooselu partnerid LPartG tähenduses.

19 Verwaltungsgericht Berlin rahuldab 16. juuni ja 26. mai 2009. aasta otsustega kaebused, mis esitati taotluse rahuldamata jätmise peale, ning leidis, et kuigi BhV ei näe ette õigust vaidlusalusele hüvitisele, kuna kooselupartnerid ei kuulu õigustatud isikuks peetavate pereliikmete hulka, tuleneb see õigus siiski direktiivist 2000/78.

20 Nimetatud kohtu arvates ei ole vastavalt Euroopa Kohtu praktikale (1. aprilli 2008. aasta otsus kohtuasjas C-267/06: Maruko, EKL 2008, lk I-1757) kahtlust, et ka ametnikele haiguse korral makstavat hüvitist võib pidada „töötasuks” selle direktiivi tähenduses. Sellega seoses rõhutas ta, et vaidlusalust hüvitist makstakse vaid teenistussuhte alusel, mitte aga üldistest sotsiaalkindlustus- või sotsiaalkaitsevahenditest, mida tõendab eeskätt vaidlusaluse hüvitise ja ametikohale vastava palga vastastikune sõltuvus.

21 Põhikohtuasja kaebaja kohtuasjas C-143/11, kes on pensionil föderaalametnik, taotles 2006. aasta juulis seoses vaidlusaluse hüvitisega oma registreeritud kooselu partneri arvessevõtmist, millest põhikohtuasja vastustaja aga keeldus.

22 Põhikohtuasja kaebaja esitatud kaebus, milles ta palus tuvastada, et kooselupartnerit tuleb vaidlusaluse hüvitise osas kohelda nagu abikaasat, jäeti esimeses ja teises astmes rahuldamata. Apellatsioonikohtu arvates ei ole direktiivi 2000/78 rikutud, sest põhikohtuasja kaebaja ei ole kooselupartnerile vaidlusaluse hüvitise maksmise osas abikaasaga samalaadses olukorras.

23 Kolmes põhikohtuasjas esitas kaotajaks jäänud pool kassatsioonkaebuse Bundesverwaltungsgerichti.

- 24 Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib, et BhV kohaselt ei saa kaebajad nõuda üheski põhikohtuasjas vaidlusaluse hüvitise saamise õigust juba seetõttu, et erinevalt abikaasast ei kuulu nende registreeritud kooselu partner hüvitist saama õigustatud pereliikmete hulka.
- 25 Eelotsusetaotluse esitanud kohus lisab, et kui vaidlusalune hüvitis kuulub direktiivi 2000/78 kohaldamisalasse, siis on põhikohtuasja kaebajatel õigus taotletud hüvitisele. Nimelt peab selle direktiivi alusel kohtlema registreeritud kooselu partneriga ametnikke ja abielus ametnikke võrdselt, sest taotletud hüvitise, st ametnikele haiguse korral makstava hüvitise osas on registreeritud kooselu partnerite ja abikaasade olukord samalaadne.
- 26 Eelotsusetaotluse esitanud kohus kahtleb siiski selles, kas vaidlusalust hüvitist tuleks pidada ELTL artikli 157 tähenduses tasu osaks – siis kuuluks see direktiivi 2000/78 kohaldamisalasse – või on tegemist riigi sotsiaalkindlustus- või sotsiaalkaitsekavadest makstava hüvitisega või nendega võrdsustatud hüvitisega, mille suhtes on direktiivi kohaldamine välistatud.
- 27 Sellega seoses toonitab eelotsusetaotluse esitanud kohus, et kriteeriumid, mida Euroopa Kohus on kasutanud pensioniskeemide puhul, et eristada töandjapensioni skeemi alusel makstavaid pensione riikliku sotsiaalkindlustusskeemi alusel makstavatest hüvitistest, ei ole kõik vaidlusaluse hüvitise puhul täidetud. Ka ei ole tema arvates need kriteeriumid haiguse korral pakutavat kaitset puudutavate kavade valdkonnas sobilikud.
- 28 Neil asjaoludel otsustas Bundesverwaltungsgericht menetluse peatada ja esitada kõikides põhikohtuasjades Euroopa Kohtule järgmise eelotsuse küsimuse:

„Kas direktiiv 2000/78, millega kehtestatakse üldine raamistik võrdseks kohtlemiseks töö saamisel ja kutsealale pääsemisel, on kohaldatav siseriiklikele õigusnormidele, mis reguleerivad ametnike ravikulude hüvitamist haiguse korral („Beihilfe“)?”

Eelotsuse küsimus

- 29 Oma küsimusega, mis on kõigis põhikohtuasjades samasugune, soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas niisugune ametnikele haiguse korral makstav hüvitis, nagu makstakse Bundesrepublik Deutschlandi ametnikele föderaalametnike seaduse alusel, kuulub direktiivi 2000/78 kohaldamisalasse.
- 30 Direktiivi 2000/78 artikli 3 lõike 1 punktist c ja lõikest 3 nähtuvalt kohaldatakse direktiivi kõikide isikute suhtes nii avalikus kui ka erasektoris, sealhulgas avalik-õiguslike isikute suhtes, kui kõne all on muu hulgas töötasu tingimused, ning direktiivi ei kohaldata mingite riigiabi- või samalaadsetest kavadest, kaasa arvatud riigi sotsiaalkindlustus- või sotsiaalkaitsekavadest tehtavate maksete suhtes.
- 31 Euroopa Kohus on otsustanud, et arvestades direktiivi 2000/78 artikli 3 lõike 1 punkti c ja lõiget 3 koosmõjus direktiivi põhjendusega 13, tuleb direktiivi kohaldamisala mõista nii, et see ei hõlma sotsiaalkindlustus- ja sotsiaalkaitsekeeme, millega antavaid soodustusi ei loeta tasuks selles tähenduses, mis sellele mõistele on antud ELTL artikli 157 kohaldamisel (eespool viidatud kohtuotsus Maruko, punkt 41, ja 10. mai 2011. aasta otsus kohtuasjas C-147/08: Römer, EKL 2011, lk I-3591, punkt 32).
- 32 Sellest tulenevalt ei saa direktiivi 2000/78 artikli 3 lõiget 3 tõlgendada nii, et ametnikule haiguse korral makstav rahaline hüvitis, mis on ELTL artikli 157 tähenduses „tasu”, jääb direktiivi kohaldamisalast välja (vt selle kohta eespool viidatud kohtuotsus Römer, punkt 33).

- 33 Järelikult tuleb kindlaks teha, kas haiguse korral pakutavat kaitset puudutava kava alusel makstava rahalise hüvitise – nagu on ette nähtud Saksa föderaalametnikele – võib võrdsustada „tasuga” ELTL artikli 157 tähenduses.
- 34 ELTL artikli 157 lõike 2 kohaselt mõistetakse tasu all harilikku põhi- või miinimumpalka või mõnd muud tasumoodust kas rahas või boonuseks, mida töötaja tööandjalt oma töö eest otseselt või kaudselt saab.
- 35 Esiteks, tasu sisulise külje kohta nähtub Euroopa Kohtu praktikast, et mõistet „tasu” ELTL artikli 157 tähenduses tuleb tõlgendada laialt. See hõlmab eelkõige igasugust tasumoodust kas rahas või boonuseks, mida makstakse kohe või tulevikus, tingimusel et töötaja saab seda tööandjalt kas või kaudselt oma töö eest, olenemata sellest, kas seda makstakse töölepingu või õigusnormide alusel või vabatahtlikult (vt 4. juuni 1992. aasta otsus kohtuasjas C-360/90: Bötel, EKL 1992, lk I-3589, punkt 12, ning 9. veebruari 1999. aasta otsus kohtuasjas C-167/97: Seymour-Smith ja Perez, EKL 1999, lk I-623, punkt 29).
- 36 Niisugune rahaline hüvitis nagu Saksa föderaalametnikele haiguse korral makstav hüvitis, millega kaetakse ametniku või tema teatud pereliikmete hüvitiskõlblikest tervishoiukuludest 50%–80%, kuulub seega sisuliselt mõiste „tasu” alla ELTL artikli 157 tähenduses.
- 37 Teiseks on vaja kindlaks teha, kas vaidlusalust hüvitist makstakse ametnikule tema töö eest. Väljakujunenud kohtupraktikast nähtuvalt on hüvitise ELTL artikli 157 kohaldamisalasse kuuluvuse hindamisel ainsaks määravaks kriteeriumiks see, kas töötajale on hüvitist makstud tema töösuhte tõttu – see on ka ainus kriteerium, mis põhineb nimetatud sätte sõnastusel (vt seoses vanaduspensioniga eespool viidatud kohtuotsus Maruko, punkt 46 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 38 Euroopa Kohtu kasutatud erikriteeriumid hindamaks, kas vanaduspensionile saab pidada tasuks ELTL artikli 157 tähenduses – eelkõige kriteeriumid, mille järgi peab pension otseselt sõltuma töötatud ajast ja selle summa tuleb arvutada viimase palga alusel (vt selle kohta eespool viidatud kohtuotsus Maruko, punkt 48 ja seal viidatud kohtupraktika) –, on aga asjakohatud niisuguse hüvitise puhul nagu põhikohtuasjas kõne all olev hüvitis, mille eesmärk ei ole tagada isikule sissetulek pärast töösuhte lõppemist, vaid hüvitada töösuhte ajal või pärast seda kantud tervishoiukulud.
- 39 Nagu kohtujurist oma ettepaneku punktis 45 märkis, esineb antud juhul ka põhjuslik element, mida on mainitud käesoleva otsuse punktis 37. Nimelt makstakse vaidlusalust hüvitist üksnes Saksa föderaalametnikele või endistele föderaalametnikele, kes moodustavad töötajate erikategooria töösuhte tõttu riigiga (vt selle kohta 13. novembri 2008. aasta otsus kohtuasjas C-46/07: komisjon vs. Itaalia, punkt 40 ja seal viidatud kohtupraktika). Niisiis on vaidlusalune hüvitis lahutamatult seotud Saksa föderaalametniku staatusega ja BBhV § 2 lõike 2 kohaselt on hüvitise saamise eelduseks see, et õigustatud isikule makstakse palka või muud samaväärset tasu. Vaidlusaluse hüvitise ja töösuhte vaheline seos nähtub ka asjaolust, et vastavalt nimetatud sättele ei saa seda hüvitist palgata puhkusel olev ametnik, kui palgata puhkus kestab kauem kui üks kuu.
- 40 Kolmandaks, ELTL artikli 157 sõnastusest tulenevalt on hüvitis, mida töötaja oma töö eest saab, selle sätte tähenduses „tasu” üksnes siis, kui seda maksab tööandja.
- 41 Põhikohtuasjades esinev eelotsusetaotluse esitanud kohtu rõhutatud asjaolu, et vaidlusalune hüvitis on reguleeritud seadusega ning ei täienda üldkohaldatavate õigusaktide alusel makstavat sotsiaalkindlustushüvitist, ei ole seda laadi asjaolu, mis seaks kahtluse alla niisuguse hüvitise kvalifitseerimise tasuks, mida riik kui tööandja maksab töösuhte alusel (vt selle kohta 28. septembri 1994. aasta otsus kohtuasjas C-7/93: Beune, EKL 1994, lk I-4471, punktid 26–29 ja 37; 29. novembri 2001. aasta otsus kohtuasjas C-366/99: Griesmar, EKL 2001, lk I-9383, punkt 37, ning 12. septembri 2002. aasta otsus kohtuasjas C-351/00: Niemi, EKL 2002, lk I-7007, punktid 41 ja 42).

- 42 Nimelt nähtub andmetest, mida vastuseks Euroopa Kohtu kirjalikule küsimusele esitasid põhikohtuasja kaebajad ja Bundesrepublik Deutschland, et vaidlusalust hüvitist rahastab riigi kui töandja asjassepuutuv asutus personalikuludest ning seda ei rahastata sotsiaalkindlustuse eelarvest. Eelotsusetaotluse esitanud kohtul tuleb siiski kindlaks teha, kas see ka tegelikult nii on.
- 43 Eeltoodud kaalutlusi arvesse võttes tuleb esitatud küsimusele vastata, et direktiivi 2000/78 artikli 3 lõike 1 punkti c ja lõiget 3 tuleb tõlgendada nii, et niisugune ametnikele haiguse korral makstav hüvitis, nagu makstakse Bundesrepublik Deutschlandi ametnikele föderaalametnike seaduse alusel, kuulub nimetatud direktiivi kohaldamisalasse, kui seda rahastab riik kui avalik-õiguslik töandja, mille kindlakstegemine on siseriikliku kohtu ülesanne.

Kohtukulud

- 44 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus poolelioleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse siseriiklik kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (kolmas koda) otsustab:

Nõukogu 27. novembri 2000. aasta direktiivi 2000/78/EÜ, millega kehtestatakse üldine raamistik võrdseks kohtlemiseks töö saamisel ja kutsealale pääsemisel, artikli 3 lõike 1 punkti c ja lõiget 3 tuleb tõlgendada nii, et niisugune ametnikele haiguse korral makstav hüvitis, nagu makstakse Bundesrepublik Deutschlandi ametnikele föderaalametnike seaduse (Bundesbeamtengesetz) alusel, kuulub nimetatud direktiivi kohaldamisalasse, kui seda rahastab riik kui avalik-õiguslik töandja, mille kindlakstegemine on siseriikliku kohtu ülesanne.

Allkirjad